
Kronika.

Przegląd Historyczny 51/1, 230-236

1960

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Biblioteka Kongresu Stanów Zjednoczonych wzbogaciła się ostatnio o kilka kolekcji rękopisów i zbiorów dokumentów ofiarowanych przez wybitnych działaczy amerykańskich lub ich rodziny. M. in. w Bibliotece złożono papiery zmarłego w 1955 r. admirała Stanforda C. Hoopera, który zasłużył się przez wprowadzenie radia i radaru do marynarki. Papiery pułkownika W. S. Culbertsona, dyplomaty i ekonomisty odnoszą się do jego działalności dyplomatycznej w Rumunii (1925—28) i Chile (1928—33) oraz do wielu międzynarodowych konferencji z okresu II wojny światowej. Materiały H. F. Pringle dotyczą m. in. jego działalności w biurze informacji wojskowej w latach 1943—44.

W Independence (Missouri) udostępniono w bibliotece Harry S. Trumana znaczną część papierów i dokumentów byłego prezydenta USA.

*

Przed rozpoczęciem XI międzynarodowego kongresu historyków odbędzie się w Sztokholmie szereg specjalnych spotkań historyków. Informowaliśmy już o planowanym zebraniu komisji historii gospodarczej. Przewidziane jest także kolokwium poświęcone historii Ameryki Łacińskiej (problem ras w historii Ameryki Łacińskiej) organizowane przez Instytut Badań Iberoamerykańskich w Sztokholmie i Komisję Historyczną Panamerykańskiego Instytutu Geografii i Historii.

Również w Sztokholmie w tym samym czasie (17—20 sierpnia 1960) odbędzie się międzynarodowy kongres archiwistów. Tematem obrad będzie organizacja archiwów państwowych, nowe sposoby konserwacji materiałów archiwalnych oraz rola archiwów we współczesnych badaniach społeczno-ekonomicznych.

Międzynarodowe Stowarzyszenie do Badań nad Historią Informacji zorganizuje w Sztokholmie kolokwium poświęcone historii prasy.

*

We Francji rozpoczęto wydawanie kilku nowych czasopism i serii interesujących periodyków. Nowo zorganizowane *Société d'archéologie et d'histoire de la Manche* wydało w początku 1959 r. pierwszy zeszyt „Revue de département de la Manche” poświęcony etnologii, archeologii, historii literatury i historii gospodarczej. Czasopismo to zawiera bogatą informację bibliograficzną, natomiast recenzje i sprawozdania z książek publikować będą nadal „Annales de Normandie”.

Nowy organ międzynarodowy „L'information archéologique” publikuje informacje i ogólne sprawozdania ze zjazdów, dyskusje na temat organizacji pracy, omawia zbiorowe księgi kongresów itp.

Pod egidą VIe section de l'École Pratique des Hautes Études w roku 1958 zaczęło wychodzić wydawnictwo „L'histoire des entreprises”. Pierwszy zeszyt poświęcony został genezie Société des Forges de Châtillon — Commentry.

*

Mija obecnie połowa pięcioletniego planu prac badawczych nad historią starożytnych Chin, podjętego przez Akademię Nauk Ch. R. L. Do roku 1962 przewiduje się wykonanie następujących zadań:

1) Przeprowadzenie krytyki nauki burżuazyjnej i wypracowanie marksistowskiej teorii historii Starożytnych Chin, 2) Podniesienie liczebności i kwalifikacji kadr naukowych, 3) Przygotowanie wydania pełnego zbioru źródeł do historii starożytnych Chin.

Ponadto planuje się publikację wielu prac monograficznych.

Nakładem sekcji historii Czechosłowackiej Akademii Nauk ukazał się pierwszy tom rocznika pod nazwą „Historica” (redaktor naczelny: J. Macek). Zadaniem pisma jest zapoznanie czytelnika europejskiego z ostatnimi wynikami czeskich badań na polu historii gospodarczej, politycznej i społecznej, a także archeologii, etnografii, historii sztuki, folklorystyki oraz innych dziedzin. Artykuły drukowane są w trzech podstawowych językach zachodnich: angielskim, francuskim i niemieckim. Na treść pierwszego tomu składają się m. in. następujące rozprawy: J. Poulik, *The Latest Archaeological Discoveries from the Great Moravian Empire* (s. 7—70), F. Graus, *Über die sogenannte germanische Treue* (s. 71—121), J. Patočka, *L'état présent des études coméniennes* (s. 197—240), A. Šnejdár, *The Participation of the Sudet-German Nazis in the Munich Tragedy* (s. 241—265). Komitet Redakcyjny zapowiada, że na treść drugiego tomu złożą się artykuły poświęcone m. in. powstaniu państwa wielkomorawskiego, malarstwu gotyckiemu w Czechach w XIV wieku oraz problemom wtórnego poddaństwa.

W dniach od 30 czerwca do 3 lipca 1959 obradował w Bratysławie kolejny zjazd historyków słowackich, który zgromadził specjalistów różnych dziedzin. W obradach wzięli także udział przedstawiciele historyków czeskich. Na posiedzeniach plenarnych i podczas zajęć w sekcjach wygłoszono m. in. następujące ciekawsze odczyty: P. Ratkoš o problemach wtórnego poddaństwa w XVI—XVII wieku, L. Holotik o zadaniach historii jako nauki w dobie współczesnej, J. Mésároš o ruchu rewolucyjnym lat 1848/49 w Słowacji, A. Húščava i D. Lehotská o warunkach rozwoju nauk pomocniczych historii w Słowacji. Na zakończenie zjazdu uchwalono rezolucję w sprawie dalszego rozwoju badań historycznych w Słowacji. Obszerne sprawozdanie ze zjazdów przynosi zeszyt 4, 1959 kwartalnika „Historický Casopis”.

Archeolog i historyk Jarosław Bem, dyrektor Instytutu Archeologicznego Czechosłowackiej Akademii Nauk, został wybrany członkiem korespondentem Saskiej Akademii Nauk w Lipsku.

Doroczna konferencja Société d'Histoire du droit français et étranger odbyła się 4—6 czerwca 1959 w Rennes. R. Besmier w swym referacie omówił początki rozwoju kapitalizmu przemysłowego w Rosji za Piotra I. F. L. Ganshof zreferował sprawę stosunków zewnętrznych monarchii Franków w epoce Merowingów

(511—751). M. Szczaniecki poinformował o nowej syntezie polskiej historii państwo i prawa. J. Dauvillier mówił o najnowaniu okrętów w świetle prawa morskiego starożytności.

W dniach 12—14 czerwca 1959 odbył się w Avallon XXX Kongres Stowarzyszenia Towarzystw Naukowych Burgundii. Tematem kongresu była Burgundia w XV i XVI w.

Działający od niedawna przy VI Sekcji *Ecole Pratique des Hautes Etudes* w Paryżu *Centre d'Etudes d'Histoire et de Civilisation Polonaises* zorganizował w dniach 23—28 czerwca 1959 w Nancy międzynarodowe kolokwium na temat „Pragmatyzmu Oświecenia”. W kolokwium wzięła także udział delegacja historyków polskich. Program obrad obejmował następujące tematy: „U źródeł Oświecenia” (z referatami E. Rostworowskiego — Kraków, L. Fabre — Paryż i M. Alpatowa — Moskwa) „Problem absolutyzmu oświeconego” — (z referatem Devathe'a — Nancy, Sagave'a — Aix, Mindeva — Paryż, Shackletona — Oxford, Murraya — Londyn); Polska za Stanisława Augusta (z referatami B. Leśniordorskiego — Warszawa, J. Michalskiego — Warszawa, K. Opałka — Kraków, St. Lorentza — Warszawa, Pariseta — Bordeaux i C. Bacvisa — Bruksela); „Zwolennicy Oświecenia: Oświecenie i wolnomularstwo” (z referatami: H. Grappina — Nancy, A. Joberta — Grenoble, H. Aldrige'a — Maryland USA, A. Soboula — Paryż, Defourneaux — Madryt, Damiscia — Paryż, Bayona — Porto Rico i Goldmana — Paryż). Materiały kolokwium ukazać się mają drukiem w ciągu 1960 r.

W Bec-Hellouin (Eure) odbył się w dniach 7—12 lipca 1959 kongres benedyktyński zorganizowany dla uczczenia 900 rocznicy przybycia św. Anzelma do opactwa w Bec. Jeden z referatów poświęcony był stosunkom św. Anzelma z opactwem w Cluny.

W ostatnim zeszycie (październik—grudzień 1959) tomu CCXXII „Revue Historique” Robert Boutruche, profesor Sorbony i dyrektor *Ecole des Hautes Etudes* dokonuje przeglądu prac opublikowanych w latach 1954—1958 poświęconych historii francuskiego średniowiecza (część I, s. 363—394).

W 150 rocznicę obrony Saragossy odbył się w tym miejscu w dniach 30 marca — 4 kwietnia 1959 II międzynarodowy kongres historyczny poświęcony wojnie o niepodległość Hiszpanii (I kongres miał miejsce w roku 1908). Główne referaty dotyczyły tła historycznego i ideologicznego wojny wyzwoleniczej (Carlos Carona Baratech), aspektów militarnych wojny (Santiago Amado Loriga), tendencji politycznych podczas wojny (Federico Suárez Verdeguer), historii gerylasów (Angel Canellas), ewolucji ustrojowej i kortezów (Luciano de la Calzada), organizacji administracji francuskiej w Hiszpanii (Juan Mercader Ribá), międzynarodowych ech hiszpańskiej wojny wyzwoleniczej (Rachard Konetzke, Gerardo Lagüens, Ballesteros Gaibrois, Demetrio Ramos, Manuel Tejado, Charles Petrie), emisji monet podczas wojny 1808—14 (Antoni Belletrau Martinez), biografii Goyi (José Camón Aznar). Ponadto wygłoszono szereg drobnych komunikatów. W kongresie brali udział m. in. historycy francuscy i angielscy.

Konferencja *Société d'histoire du droit des pays flamands, picards et wallons* odbyła się 29—31 maja 1959 w Deventer (Holandia). Referaty wygłosili m. in.

Lestocquoy (o nominacji biskupów we Francji i Niderlandach w XVI w.), Kich (o genezie hrabstwa Flandrii), Block (o wolnym notariacie). Konferencja połączono była z otwarciem wystawy rękopisów i inkunabułów w bibliotece w Deventer.

34 doroczne zebranie *Corporation of the Mediaeval Academy of America* odbyło się dnia 18 kwietnia 1959 roku w *Pontifical Institute of Mediaeval Studies* w Toronto. Po dokonaniu wyboru nowych władz Akademii, przyjęciu nowych członków-korespondentów oraz omówieniu spraw organizacyjnych wysłuchano zgłoszonych referatów, poświęconych głównie problematyce kościelnej we wczesnym średniowieczu. Dorocznie przyznawane wyróżnienie za najlepszą publikację z zakresu historii średniowiecza tzw. Haskins Medal (od imienia Charles Homera Haskinsa, jednego z założycieli Akademii i jej wieloletniego prezesa) otrzymał prof. Ernst Kantorowicz (*Institute of Advanced Studies, Princeton*) za książkę pt. *The King's Two Bodies. A Study in Mediaeval Theology* (Princeton University Press, 1957).

Kongres historyków portugalskich w Braga w listopadzie 1959 poświęcony był metodologii historii, historii politycznej średniowiecznej Portugalii, historii ustroju i kultury średniowiecznej w Portugalii.

Popularne w St. Zjednoczonych badania socjologiczne rozwijają się na coraz szerszą skalę. W ubiegłym roku w Chicago założony został *Committee for the Study of Mankind* (dyrektor Gerhard Hirschfeld). Komitet stawia sobie za zadanie prowadzenie szerokich badań socjologicznych, mających na celu m. in. ustalenie stopnia dziedziczności pewnych cech społecznych na przestrzeni wieków. Program działalności obejmuje odbywanie seminariów i konferencji międzynarodowych na wybrane tematy. Pierwsza taka konferencja na temat „Philosophy and Mankind” odbyła się w dn. 4 kwietnia 1959 roku na uniwersytecie w Chicago. Komitet posiada własne wydawnictwo periodyczne „Views and Ideas of Mankind” ukazujące się w nakładzie 400 egzemplarzy kilka razy do roku.

W planach wydawnictw węgierskich na r. 1960 sporo miejsca zajmują publikacje historyczne. Ukazać się ma oczekiwana druga część IV tomu węgierskiej bibliografii historycznej, obejmująca lata 1825—1867. Zaplanowane jest też wydanie szeregu monografii poświęconych piętnastoleciu wyzwolenia Węgier i nowa synteza historii Węgier.

Dyrektorem Instytutu Badań Historycznych Uniwersytetu Londyńskiego mianowany został prof. Francis Wormald, który obejmie to stanowisko 1 października 1960 r.

W Trydencie odbył się tygodniowy zjazd (4—10 września 1959) poświęcony historii kleru w wiekach XI—XII. Wzięli w nim udział historycy włoscy, hiszpańscy, francuscy, niemieccy, angielscy. Ciekawsze referaty: „Życie zbiorowe kleru a prawo kanoniczne” (Le Bras), „Kanonicy regularni i życie gospodarcze XI—XII w.” (Duby), „Gerhoch von Reichenberg i kanonicy regulami w Bawarii i Austrii” (Classen), „Zbiorowe życie kleru w Anglii” (Dickinson).

Tegoroczny, ósmy z kolei tydzień studiów nad wczesnym średniowieczem organizowany przez *Centro Italiano di Studi sull'alto Medioevo* w Spoleto odbędzie się w dniach 21—27 kwietnia 1960 i poświęcony będzie problemom pieniądza i wy-

miany we wczesnym średniowieczu. Zgłoszono 19 referatów problemowych, m. in. I. Hubert, *Le rôle de la monnaie dans l'histoire des activités artistiques du haut moyen âge*; J. Lafaurie, *Les routes commerciales indiquées par les trésors monétaires mérovingiens*; R. S. Lopez, *Moneta e monetieri nell'Italia barbarica*; A. Gieysztor, *Les structures économiques en pays slaves à l'aube du moyen âge jusqu'au XIe siècle et l'échange monétaire*; W. Janin, *Les problèmes généraux de l'échange monétaire russe du IXe—XIIe siècle*; C. M. Cipolla, *Che cos'è la moneta nell'alto medioevo*.

W związku z budową zapory wodnej na Nilu pod Assuanem (ma być gotowa w 1965 r.) i wynikającym stąd zagrożeniem bezcennych zabytków kultury staroegipskiej znajdujących się na terenie, na którym powstanie sztuczne jezioro, w październiku 1959 r. w Kairze obradowali egiptolodzy nad technicznymi możliwościami ocalenia 16 zagrożonych świątyń. W grudniu 1959 r. UNESCO podjęło uchwałę o międzynarodowej współpracy w ochronie tych zabytków. Projektuje się zabezpieczyć przed zalaniem zaporami lub wałami ziemnymi dwie świątynie — w Abu Simbel i na wyspie Philae. Natomiast pozostałe świątynie mają być w miarę możliwości rozebrane i przeniesione na wschód i zachód od sztucznego jeziora. Rząd egipski, prócz daleko idącej pomocy, zamierza 6 świątyń oddać całkowicie misjom badawczym i zezwolić na ich wywóz z Egiptu; ponadto połowę nowoodnalezionych obiektów wykopaliskowych otrzymają odkrywcy.

Archeolodzy polscy planują:

1) zorganizowanie specjalnej misji naukowo-badawczej, która zajmie się wykopaliskami na ściśle określonym obszarze Nubii, oraz 2) wzięcie udziału w demontażu świątyń, a zwłaszcza jednej z tych, które władze egipskie w całości oddadzą archeologom zagranicznym.

W dniach od 6 do 11 kwietnia 1959 r. obradowała w Moskwie przy licznych udziale zainteresowanych 13 doroczna konferencja archeologów i etnografów zorganizowana przez oddział nauk historycznych akademii Nauk ZSRR. Obrady odbyły się pod hasłem rozszerzenia zakresu badań archeologicznych i etnograficznych na ludy peryferyjne i egzotyczne. Na zebraniach plenarnych oraz podczas zajęć w sekcjach i w komisjach wygłoszono m. in. następujące referaty: B. A. Rybakow, *Zadania archeologii radzieckiej w latach 1959—1965*, S. P. Tołstow, *Zadania radzieckiej nauki etnograficznej na najbliższe siedmioletcie*, D. A. Olderogge, *Niektóre problemy historii etnicznej Afryki w świetle nowych danych*. W czasie obiad uchwalono wydać wielotomowy korpus źródeł archeologicznych ZSRR (praca obliczona na 20 lat) oraz atlasy kultur regionalnych. Dyskutowano także nad przyspieszeniem pomnikowego wydawnictwa „Narody Świata” (dotychczas ukazało się 5 z projektowanych 15 tomów), postulowano również ściślejszą koordynację badań archeologicznych i etnograficznych oraz ustalono program ekspedycji naukowych. Konferencja odbyła się pod patronatem pisma „Wiestnik Istorii Mirowoj Kultury” wydawanego przez AN ZSRR.

W związku z 235 rocznicą powstania rosyjskiej Akademii Nauk, która upłynęła w lutym 1959, ukazał się pierwszy tom wydawnictwa „Istorija Akademii Nauk SSSR”, obejmujący lata 1724—1803. Następne tomy obejmą okres od r. 1803 do Rewolucji Październikowej i do czasów obecnych.

W sierpniu ub. r. odbyła się w W. Nowogrodzie sesja naukowa poświęcona 1100 rocznicy istnienia miasta.

Inauguracyjny wykład roli Nowogrodu w historii kultury światowej wygłosił M. Tichomirow. Następne wykłady w liczbie ośmiu poświęcone były węzłowym problemom historii Nowogrodu od czasów najdawniejszych (A. Arcichowski) aż do współczesnych (M. Maliutin).

„Woprosy Istorii” zamieszczają informacje o pracach badawczych wydziałów historycznych poszczególnych uniwersytetów ZSRR. Ukazały się już notatki dotyczące prac uniwersytetów w Baku, Gorki, Kiszyniowie, Czerniowiszek, Kazaniu, Saratowie, Użhorodzie, Irkucku i Stalinabadzie.

Pośród pracy tych szersze zainteresowania wykazuje uniwersytet w Irkucku; zajmujący się szczególnie badaniem problematyki stosunków rosyjsko-chińskich i życia zesłańców syberyjskich w XIX w. Ostatnie notatki dotyczą prac uniwersytetów baszkirskiego i dagestańskiego.

*

Instytut Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego zorganizował następujące odczyty gości zagranicznych w r. 1959:

8 kwietnia — Prof. dr Jasse Cincadze, Tbilisi

„Dokument gruziński w XV wieku w Archiwum Głównym w Warszawie”
(w jęz. ros.),

30 września — Prof. dr Paul Leuilliot, Paryż

„Orientations récentes de l'historiographie française. Economies, Sociétés, Civilisations”,

7 października — Prof. dr Michel Mollat, Paryż

„De l'économie médiévale á l'économie moderne (Dépression et Renaissance)”,

18 listopada — Prof. dr Georges Duby, Aix — Marsylia,

„Points de vue sur l'économie rurale française au XIIIe siècle”,

8 grudnia — Dr Miroslav Kuzelac, Inst. Hist. Jugosl. Ak. Nauk w Zagrzebiu

„Historiografia chrwacka XV/XVI w. i jej związki z Polską” (w jęz. chorw.).

*

Dnia 8 kwietnia 1959 zmarł w wieku lat 74 Gustave Charlier, znakomity belgijski romanista, historyk literatury i kultury.

Dnia 2 grudnia 1958 r. zmarł Bert Hodge Hill, długoletni dyrektor, wykładowca i współpracownik *The American School of Classical Studies* w Atenach, w latach 1934—54 kierownik ekspedycji archeologicznej na Cyprze.

Wiosną 1959 r. zmarł dr John Marshall (ur. 1876) jeden z organizatorów archeologii prehinduskiej, historyk okresu hellenistycznego, znawca sanskrytu. Najważniejsze prace to: *Mohenjo — Daro et la civilisation de l'Indes* (1931), *Les monuments de Sauchi* (1939), *Taxila* (1951).

24 lipca 1959 zmarł Eugeniusz A. Kosminski, znakomity radziecki historyk średniowiecza powszechnego (ur. 1886). Zmarły znany był zwłaszcza ze swych prac nad historią gospodarczo-społeczną Anglii. W latach powojennych akademik Kosminski utrzymywał bliski kontakt z historykami polskimi.

19 września 1959 zmarł J. Franklin Jameson, pierwszy redaktor i wieloletni wydawca „American Historical Review”, niezwykle zasłużony w rozwoju nauk historycznych w Ameryce.

W Paryżu zmarł Georges Lefebvre (1874—1959) jeden z najwybitniejszych historyków francuskich ostatniej doby. Był on badaczem epoki wielkiej rewolucji francuskiej, a prace jego dotyczyły zarówno historii gospodarczej, jak przede wszystkim historii stosunków społecznych oraz dziejów politycznych i rozwoju ideologii. Był też inicjatorem i redaktorem kilku cennych edycji źródeł. Lefebvre był przewodniczącym *Société des Etudes Robespierriistes* oraz redaktorem „*Annales Historiques de la Révolution Française*”.

12 grudnia 1959 zmarł Konstanty Siwko, zasłużony pracownik Instytutu Historii AN ZSRR. Badacz dziejów społeczno-gospodarczych, wiele prac poświęcił również problematyce historii historiografii.

Dnia 25 marca 1959 zmarł w wieku lat 64 historyk niemiecki Ludwig Zimmermann. Zmarły był autorem prac poświęconych dziejom Hesji i rewolucji 1848; w zakresie dziejów najnowszych podejmował badania nad republiką weimarską.